

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъээт

Ащ имызакъоу, еклопалэхэр зетедгэпсыхаштых, кээзыгэ-нэфышт пкыгыохэр атедгэ-уцоштых, аужырэ шапхэхэм адиштэу лъэмыджыр дгэпсышт, — кылуагъ Къумпыл Мурат.

Пщыцэ ыпэккэ псырычэ-плэжыу илагэм ыльэныккэ гумэклыгбохэр зэрэщылэхэм зэрашыгуазэр республикэм и Премьер-министрэ кыхиггэ-цыгъ. Амалэу щылэмккэ кьоджэдэхэм лэпылэгъу зэрафэ-хуштхэр, хэкыплэ горэм зэ-реусэштхэр цыфхэм кыриуагъ. Мы чыплэ дэдэм ащ фэгъ-зэгъ ведомствэхэм япашэхэм пшэрыл гъэнэфагэхэр ашы-фишыгъэх.

Псэуалэу зэтырагэпсыхы-жырым ыльэныккэ хэуко-ныгэхэр е гэтэрэзыжыныхэр щымылэнхэм фэшл псэолэш-

зыдашлэрэр мыдрэ бгъоу кээ-нагэм изетегэпсыхыан ары. Псэуалэр гучным хэшлыкы-гъэшт, ыпэккэ метр 93-рэ икыхагъуу щытыгэмэ, джы ар метри 114,3-м клэхашт. Непэ ехуылэу лъэмыджым те-лыггэ пкыгыо шхьалэхэр зэхыхыгъэх, гучибетон лоф-шлэнхэр рагъэжыагъэх. Джащ фэдэу пхъэжхэр, хэкыр, чыг кутамэхэр псэолэу члэгым щызэрэмыгуоинхэм фэлары-шлэшт еклопэккэ гъэнэфагэ проектым кышгэдалытагъ.

— Тигъоухэм ашызеклорэ транспортым япчъагъ илээс кээс хэхь, арыш, мыщ фэдэ хылылэшхо зыщэчин зылэ-кышт лъэмыджхэм яшын, язетегэпсыхыан мэхъанэшхо илэ мэху. Ыпэккэ кызырэ-щысгуагъуу, псэолэшл лоф-шлэнхэр планым диштэу зэ-хэтэх, ащ пэухьэрэ ах-щэр игъом кытлэкхьэ, зи-щыклагэм пэутэгъэх. Илээсэу тызхэтым ишэклогъу-ты-гъэгъээ мазэхэм яхуылэу аужырэ шапхэхэм адиштэрэ лъэмыдж Пщыцэ тельышт, — кылуагъ Къумпыл Мурат.

Пашэхэм кызыралуагъэмккэ, лъэмыджым игъэцкэжыан зэ-ккэмккэ сомэ миллион 335-рэ фэдиз пэлуагъэхашт.

ТХЪАРКЪОХЪО
Адам.

Сурэтхэр лэжынэ Аслъан тырихыгъэх.

Лофшлэнхэр зэрэлыкыуатэхэрэм зыщигъэгъозагъ

Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат автомобиль гъогоу «Инэм — Бжъэдыгъухабл» зыфилорэм щыщху, къуаджэу Гъобэкъуае дэж речъэкырэ псыхъоу Пщыцэ тель лъэмыджыр зэрагъэцкэжырым епхыгъэ лофыгбохэр зэрэклохэрэр зэригъэшлэнхэм фэшл мы мафэхэм ащ цылагъ.

Непэрэ мафэм ехуылэу псэ-олэшхэм япшэрылхэр зэра-гъэцкэжэрэм, кьоджэдэхэм нэмыккэ гумэклыгбоу ялэхэм за-щигъэгъозагъ. Правительствэм и Тхъаматэ игъусагъэх АР-м псэолэшлынымккэ, транспор-тымккэ, псэуплэ-коммунальнэ ыккы гъогу хызмэтхэмккэ и Министерствэ ипашэу Валерий Картамышевыр, муниципальнэ образованиеу «Теуцожь рай-оним» иадминистрация ипашэу Хъачмамыккэ Азэма, нэмыккэ-хэри.

Лъэмыджым изы лъэныккэ 2004-рэ илээсым зэтырагэп-сыхыгъагъ, джы адрэм, Мые-къуапэ уиклэу Краснодар уклэу зыхуиклэу зэрыклохэрэм, гъэцэ-

клэжыныхэр рашыллэх. Мы лофшлэнхэм адалоу, Гъобэкъуае щыпсэурэ цыфху АР-м и Премьер-министрэ кыпэгъо-кыгъэхэм ягумэклыгбоу шхьалэ кыгъэнэфагъ — ыпэккэ Пщыцэ ипсырычэплэжыгъуу зиккы-хыагъ метр 1700-рэ фэдиз хуэрэм изытет дэй дэд, тыдэ-ккы зэхэкыхыагъ, мыщ псыр зэрэрымычэжырым кыхэклэу, орыжылыгъ, хъэцлэ-плэцлалэ хуугъ. Блэхэр кьоджэдэхэм яунэхэм арыпшыхэху пчъа-гъэрэ кыхэккыгъ. А лофыгбоу зэшлохыгъэным, гумэклыгбоу дэгъэзыжыгъэным зэрэщы-гугыхэрэр кьэзэрэуыгбогъэхэм кылуагъ.

— Псыхъоу Псэкупсэ тель

лъэмыджыр дгэцкэжы зэ-хуым, мыщ фэдэ псэуалэу Пщыцэ тельми тызэрэнэсы-щымккэ цыфхэр дгэгугъагъ-гъэх. Туагъэм темыпцыжыу, псэолэшл лофшлэнхэр 2015-рэ илээсым ыккэхэм адэж едгэ-жыагъэх, гухэлэу щылэм ди-штэу проектэр зэшлэтэхы. Илээсэу тызхэтым иккэхым лъэмыджыр ттынэу тэгъэнафэ.

хэм, ащккэ пшээдэккыж зы-хырэ организациехэм яло зэ-хэлэу лоф зэдашлэнхэм мэхъанэшхо илэу Къумпыл Му-рат ылытагъ. Ар гъэцкэлагъэ зэрэхуэрэм еж ышхыккэ лыпллэшт.

«Адыгеяавтодорым» испеци-алистхэм кызыралуагъэмккэ, лъэмыджым изы лъэныккэ гъэ-цкэжыныхэр щыкылагъэх, лоф

Яегъэджен рагъэжыагъ

Зэтыгъо кьэралыгъо ушэтыныр шапхэхэм адиштэу, зэрифэшъуашэу зэхэцэгъэнымккэ мэхъанэшхо зилэр клэеджаклохэм ахэтышт клэзегъаджэхэм, лыпллаклохэм якыыхэхын ыккы ахэм яегъэджен. Адыгэ Республикэм гъэсэнэгъэмрэ шлэныгъэмрэккэ и Министерствэ мы упчлэр мызэу, мытлоу кылытыгъ, зэхэсыгъо зэфэшхыафхэм ащытегушылагъэх.

Мы илээсым предметхэмккэ комиссиехэм ахэтыштхэм яегъэ-

джен мэзаем и 8-м рагъэжыагъ. Шлэныгъэхэм зыщагъэхэрэ

Адыгэ республикэ институтым зэхищгъэ семинарымккэ ар аублагъ.

Лофтхъабзэр кызылэуихыгъ АР-м гъэсэнэгъэмрэ шлэны-гъэмрэккэ иминистрэ иапэрэ гуадзэу Надежда Кабановым. Кьэралыгъо клэух аттестаци-ер мы илээсым республикэм зэрэщыклоштым ар лыпллэ-нэу агъэнэфагъ. Джэуап игъэ-

ккыгъэ зилэн фэе лофшлэнхэр ауплэккыгъэ зыхуиккэ, пред-метхэмккэ комиссиехэм ялоф-шлэн идэгъуэгъэ кьэнафэ.

— Шапхэу щылэхэм ялы-тыгъуу, ушэтыным шагъэцэ-ккэгъэ лофшлэнхэм уасэ язы-тышт експертхэм тренинг те-дзэхэр афызэхэщэгъэнхэ фаеу дгъэнэфагъ, — кылуагъ На-дежда Кабановым.

Кьэралыгъо аттестационнэ кыулыккыум кызырэщылауагъэм-ккэ, кандидатхэм яегъэджен

фэгъэзэгъэштхэ предметнэ ко-миссиехэм ятхъаматэхэр арых лофтхъабзэм пэцэныгъэ дызе-зыхыаштхэр, ар 2016-рэ илээ-сым мэзаем рагъэжыагъ. Ахэм апае сыхъат 36-м тельтэгъэ курсхэр афызэхэщэгъэ, кьэ-ралыгъо зэфэхысыжь аттес-тацием хэлажэхэрэм кыатышт игъэккыгъэ джэуапхэм уасэ зэрафашышт практиче-скэ егъэ-дженхэри ащ хэхъаштых.

(Тикорр.).

A black and white photograph showing two men inspecting the front of a car. One man is kneeling on the left, looking at the front bumper area. The other man is leaning over the right side of the car, looking at the headlight and front fender. The car appears to be a sedan. The background is slightly blurred, showing some foliage.

Бэ темышлэу «Народнэ фронт» иплощадкэ Іэнэ хурае цыцэжашцэт. Хэбзэ ыки гэцкэлэкэ куулыкхуэм, муниципальнэ образованиехэм ялыкдохэр, гогурыкынонр щынэгшончэнымклэ Кээралыгэ автоинспекцием илофышлэхэр ац кырагагэблэгэштых. Гумэ-кыгыоу кэуэцугэм идэгэзы-

(Тикорр.).

Мы уахътэм уголов-
нэ юф кызылаухыгъэу
следствиер макло.

НЫБЭ Анзор.

Гъатхэр сыд фэдэшта?

ХЬУТ Нэфсэт.

КИАРЭ Фатим.

ТАРИХЪЫМРЭ ЗЭКЪОШНЫГЪЭМ ИГЪОГУХЭМРЭ

Краснодар къэралыгъо тарихь-археологие музей-заповедникэу Е. Фелициным ыцIэкIэ шытым къыщызIуахыгъэ къэгъэлъэгъоныр зэрэгъэпсыгъэ шыкIэм узыIэпещэ. ШыIэныгъэм къырыкIуагъэр нахь куоу зэбгъашIэ пшIоигъомэ, еджапIэм фэбгъадзэ зыщыоплтыхъэ. Зыбгъэпсэфы, тарихь къэбархэм защыбгъэгъуазэ пшIоигъоу музеим учIэхьагъэмэ, зыкIи уклэгъожьыщтэп.

Адыгэ Iэшэ-шъуашэхэм, шыум, зэолым яхьылIэгъэ къэгъэлъэгъоныр зыщыкIорэ музеир Краснодар игупчэ ит, краим иадминистрация зычIэт унэшхом къыпэгъунэгъу, урамэу Гимназическэм тет.

Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ музей зехищэгъэ къэгъэлъэгъоныр Урысыем и Президентэу Владимир Путиным иунашъоу къэралыгъо социальнэ политикэр хэгъэгум щызехъэгъэным фэгъэхыгъ. Музейхэм Iоф зэдашIэным фэшI Iофтхьабзэу зэрэхъэхэрэм къапкырэклэ.

Апэрэу зэхащэгъ

Къэбэртэе-Бэлъкъарым и Лъэпкъ музейрэ Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ музейрэ

зэгъусэхэу апэрэу къэгъэлъэгъоныр зэхащэгъ. Налшык, Москва, Мыекыуапэ ащыкIуагъ. Тарихьым ехьылIэгъэ къэгъэлъэгъоныр зэрэгъэшIэгъоным, цыфыбэ къызэрэкIэупчIэрэм афэшI Краснодар ыуж нэмыкI къалэхэми ар ащыкIонэу тэгугъэ.

Лъэпкъ музейхэм яфондхэм къахахыгъэ тарихь пкыгъохэр культурэм, гушъхъэ кIуачIэм афэгъэхьыгъэх, хъугъэ-шлагъэу къауатэхэрэр илъэс мин пчъагъэхэм ателытагъэх.

Къэгъэлъэгъоныр «къэзыгъэгущыIэрэр»

Тарихьым инэкIубгъохэр сыдым къыщэбгъэжъэщтхэ? Сурэтхэм уяплъызэ, ухэщэтыкIы. ШIэ-

Сыдигъуи осэ ин фашIы

ащ ишIын тыригъэкIуадэщтыгъэу къытиIуагъ археолог цIэрылоу Тэу Аслъан. Ашъоджанэр пачьыхъэхэм, зэолI лыхъужхэм, зэпашIэрэ цыфхэм шIухъафтын афашIыщтыгъэх.

ПытапIэм илъэуж

Цыфым гъогоу къыкIурэм фызэплъэкIыжымэ, сыда апэу ылъэгъу шIоигъор? Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ музей илофшIэхэу Шэуджэн Налмэс, Лыпый Фатимэ, Сихъаджэкъо Иринэ, Псэунэ Саидэ Краснодар гушIэгъу тащыфэхъугъ. Къэгъэлъэгъонэу музеим щызэхашагъэр зэрагъэфагъ, мэстанэм нэсыжъэу зэкIэми ащыгъуазэх.

Шэуджэн Налмэс къэгъэлъэгъоным къытегушIыIэзэ, упчIабэ къыратыгъ. Зэолым ишэн-хабзэхэр нахьышIоу зэзыгъашIэ зышIоигъохэм хуульфыгъэхэри, бзыльфыгъэхэри ахэтыгъэх. Зэолым улагъэу тырашIагъэр зыщыгъэгъупшэн елъэклэ, ау гур зауIэкIэ зэрэмыкIыжырэ изекIокIэ-гъэпсыкIэхэм къахэгъэщы. Адыгэ хабз, оркъ хабз, шэн-хабзэу лъэпкъым лыгъэкIуатэхэрэр, нэмыкIхэри музеим къышалотэгъэх. Сихъаджэкъо Иринэ Псэунэ Саидэрэ кIэлэцIыкIухэм къадзыхъагъэхэу упчIэхэр «къатыратакIох». Шым тетIысхъэ зышIоигъохэри къахэлыгъэх. Адыгэ мамлюкхэм Египет псэукIэу щырялагъэр зышIогъэшIэгъонхэм ащыщыгъэх культурэм илофшIэхэу Андрей Карякинымрэ Владимир Полевымрэ.

Пэнэу Джэнэтрэ Къэгъэзэжэ Джэнэтрэ Краснодар дэт апшъэрэ еджапIэхэм ащеджэх. Къэгъэлъэгъоным икъэбар зызэхыхым, музеим ягуапэу къэ-кIуагъэх. Адыгэ Республикэм иллыкIоу Краснодар краим иадминистрация ипашIэ дэжэ щылэ Трэхъо Тимур, ащ илофшIэгъухэр къэгъэлъэгъоным еплъыхэзэ, зэгъунэгъу шольпырхэм язэлхыныгъэхэр искусствэм зэригъэпытэхэрэм яхьылIэгъэ къэбархэм тащагъэгъозагъ.

Тиреспубликэ ыныбжэ мыгъэ илъэс 25-рэ хъушIт. Адыгем икъэралыгъо гъэпсыкIэ зэрэпытэрэр культурэмрэ искусствэмрэ ямызакъоу, экономикэм, спортым, нэмыкIхэм афэгъэхьыгъэ къэбархэр тарихьымрэ археологиимрэ ямузееу Краснодар дэтым иотдел ипашIэ Светлана Катунинэм къафилотэщтых. Къэгъэлъэгъоныр жьоныгъокIэ мазэм икIэуххэм адэжэ зэфашIыжъыщт. Катунинам къызэрэтиIуагъэу, дунэе шапхъэхэм адишIэрэ къэгъэлъэгъоныр щыIэныгъэм илотакIу.

ЕМТИЛЪ Нурбий.

Сурэтхэр Краснодар дэт музеим къыщытетхыгъэх.

ныгъэлэжымэ къызэратхыжы-рэмкIэ, пэсэрэ лъэхъаным къыщыублагъэу адыгэмэ яIэшэ-шъуашэхэм ядэхагъэ къагъэлъэгъоныр шэнышIу афэхъугъагъ. Сурэтхэр атырахыныр якIэсагъ. Музеим апэу щыплъэгъухэрэм ащыщых адыгэ зэолIхэм ясурэтхэр, лъэпкъ шъуашэхэр зыщыгъ хуульфыгъэхэр. Хъут Ибрахимэ сурэтхэм ахэолъагъо, я XX-рэ лIэшIэгъум тырахыгъ. Сурэтым уеплъызэ, удэгущылэ пшIоигъо охъу, псэ зэрэпымытыр ошIэми, хуульфыгъэм игушIыIэкIэ, ишэн-зекIуакIэ, лъэпкъ шъуашэр зэрэзэрехъэщтыгъэр нэм къыкIэуцох.

Хуульфыгъэ сурэт зауIэ зэготэу лъэпкъ шъуашэр зэращыгъым гукIэ нэмыкI едзыгъохэм ахэплъэгъон уимурадэу фэшъхъаф IофшIагъэхэм уяплъы.

ШIэныгъэлэжъэу Едыдж Батырай Европэм къыщиугъоигъэ сурэтхэу адыгэ шыум, зэолым афэгъэхьыгъэхэр хъугъэ-шлагъэхэм япхыгъэх. Лъэпкъ психологиер, шэн-хабзэр шъо зэфэшъхъафхэмкIэ гъэкIэрэкIэгъэ творческэ IофшIагъэхэм къагъэлъагъо. Лыгъэр зишэпхъэ адыгэ хуульфыгъэр ищыгъэу щыт, ныбджэгъу шыпкъэм фи-гъадэу шы чъэрыр къыгот, цыхъэ зэрэфишIырэр инэплъэгъу къыхэщы.

НахьыпэкIэ адыгэхэр шыу бланэу щытыгъэх. Зэолым изакъоп, цыф къызэрыкIом ищыIэныгъэ шыр хэпхын умылъэ-

кышIтэу альытэщтыгъ. Краснодар тыщылэу музеим къыщалуатэрэм тедэлэуэ, джырэ уахътэм автомобильхэр унагъохэм зэрялэхэм къыхэкIэу, адыгэ шыухэр нахь макIэ зэрэхъугъэхэр къауатэу зэхэтыгъ. Ащи гупшысэ хэхыгъэ фэтэшIы. Сыдэу хъугъэми, зэолым шым мэхъанэу ритыщтыгъэр тщыгъупшэрэп. ДзэкIолI улагъэр шым зэуапIэм къырихъыжъэу бэрэ къыхэкIыщтыгъ.

Зэолыр, Iэшэ-шъуашэхэр

Ткъош Къэбэртэе-Бэлъкъарым и Лъэпкъ музей къыращыгъэхэ щэбзалъэхэр, шъо плъыжым хэшIыкIыгъэ хэдыкIыхэр, дышъэидагъэхэр дахэх. Нэфынэу къатепсэрэм зэпегъэжъыужых, нахь кIэра-кIэ мэхъух. Тыжын тандж палохэр нэм исурэтых. Дышъэпс егъэшъуагъэхэш, лъэпкъ Iэпэ-ласэхэм ясэнаушIыгъэ уегъэгъушхо.

Къамэхэр, адыгэ сэшхохэр музеим игъэкIотыгъэу щыолъэгъух. Апэу уналэ зытебдзэрэр тарихьыр зытетым тетэу къызэрагъэлъагъорэр ары. ЯчIыгу, ялэпкъ къаухъумэным фэшI къамэр шыумкIэ мэкIалоу щытыгъ. Сэшхохэр ашIыхэу зауIлэм, лыгъэу зэрэхъэрэм хэхъоштыгъ.

Ашъоджанэхэр хъурджэнэ щылыч пытэм хашIыкIыщтыгъэх. ГъукIэм сыхъат миних фэдиэ

Непэ фэдэ охътэшлү Урысыем нахьыбэрэ къеклужьыштэп

Хьадж Ибрахым Зухьер Мухьамэд-Шариф Адыгэ Республикэм инахьыжхэм я Совет бэрэ хэтынэу хьугъэп. Тэ ащ ЗухьеркIэ теджэшттыгъ. Ар 1943-рэ ильэсым кьэхьугъ, Сирием шеджагъ ыкIи шаплугъ.

Ятэжэ плашьэхэм ячлыгужь ащ кызыгъэзэжыгъагъэр 1992-рэ ильэсыр ары. Бзэ заулэ зэришэшттыгъэм даклоу, шам, инджылыз, урыс, адыгэ культурэр зыпкырызыщэгъэ лпыр акъылышоу, чыжьэрыплъэу, лш дэдэу шытыгъ, удэгущыиэнкIи цыф гъэшлэгъоныгъ. Сирием кыищыхъун ыльэкIыштхэм джащыгъум ащ гу алытэгъагъ ыкIи ИГИЛ-м игъогупэ Урысыем шыпбзыкIыгъэнымкIэ урысые хэбзэ Iэшхьэтетхэм амалэу зэрэбэхэрэм ыгукIи ыпсэкли адыригъаштэшттыгъ. Тильэкпкъэгъухэу Сирием исхэм шылакIэу ялэм, ахэм тарихь члыгужьым кыягъэгъэзэжыгъэнымкIэ Iофыгъоу кьэуцухэрэм афэгъэхьыгъэу ащ бэрэ сьдэгущыгъэу хьугъэ. Джащ фэдэ лъэхъанхэм Зухьер игукъэкIыжхэм кыягъэчэфынчъэшттыгъ. Зышхъэ кьэзыхьыжъжыгъэмэ, шылэкIэ псынклэ лъыхъухэу Урысыем кьэклагъэмэ ар ащыщыгъэп. Санкт-Петербург техническэ гъэсэнэгъэ шызэ-зыгъэгъотыгъэ, Iофшлэплэ дэгъу Iухъан зыльэкIышттыгъэ Зухьер экIэ Iэклэб кьышлэ, тарихь члыгужьэу шүлэгъушхо зыфырилэм кыгъэзэжыгъэ.

Ащ фэдэ гукъэкIыжэ клэклхэм зыщызэлъаштэрэ лъэхъаным хьугъэ-шлэгъэ чыжьэхэм уасэ кьаритэу, ахэм кьатегущыгъэу, джэуап икьу кьытыжъэу зыкIи есымыльэгъулагъэми, хэти еплъыкIэ шхъаф зыфырилэн ыльэкIышт упчIабэ ахэм кьагъэушыщтыгъ. Гушылэм пачэ, Кавказым рафыгъэгъэ лъэкпкъым якIэлэцIыкIухэу нэмыкI хэгъэгухэм арысхэм, ятэжэ плашьэхэм ячлыгужь непэ зыгъэлъапIэ зышлэгъохэм сыда ялажъэр? Лъапсэ имылыжъэу сьдэгущыгъэу упсэун плъэкIыштэ? ЛIэшлэгъу пчъагъэхэм кьазэпырахыгъэ адыгэ хабзэмрэ ньдэлъфыбзэм-

рэ ябайныгъэ сьдэгущтэу цыфхэм кьафырагъэгъэзэжыгъыштэ? Кьыпфэхымэ лъэкпкъым иполитикэ сьдэгущтэу зыдебгъэштэштэ? Мыхэм афэдэ упчIабэ кьэуцу. Сэ сишлэшлэ, дэгъоу узыщыпсэурэ чыплэр арэп хэкужъэу шытыр, лъэкпкъым ыльапсэ зыдэшылэ, шхъафит-гуфитэу жыы кьызыщыпшэрэр ары нахь. КъушхъэчIэсхэм афэдэу ячлыгъу гупсэ лъэшэу епхыгъэ лъэкпкъэ зи шылэп. ШылэкIэ нахь дэгъум лъыхъоу зычлыгъу гупсэ егъэшлэрэу кьэзыбгынэгъэ адыгэ кьэгъотыгъуай.

Журналистэу Елена Яковлевам пщэу Дмитрий Шаховскоим дырилэгъэ зэдэгущыиэгъоу шэклогъум и 11-м «Российскэ гъэзетым» кьыхиутыгъэу «Россию не надо укорять, ее надо строить» зыфилорэри ащ фэдэ гупшысэхэм сакъыфэклономкIэ лъапсэ хьугъэхэм ащыщ. ШыпкъэмкIэ, урысхэр щэгъогогъэ Iэклэб кьэралыгъохэм зэрэкощыжыгъэхэр урысые кьэралыгъом шыпсэурэ лъэкпкъ пстэумкIи тхьамыкIэгъошхоу шыт. Сыда плэмэ Урысыем ильэкпкъ пстэуми ялыкIохэр кощыжыгъэхэм ясатырэ хэтыгъэх. Я XX-рэ лэшлэгъум урыс эмиграцием итарихь кьын ары гушылэр зыфэгъэхьыгъэр. УпчIэу кьэуцурэри зы — революция зыщылагъэм ильэси 100 зытешлэгъыгъэ нэужграждан заор Урысыем сьдигъо щаухыштэ, «белэхэмрэ» «краснэхэмрэ» сьдэгущтэу зэрагъэшлужьыштхэ? Ахэр зы хэгъэгъу кьыхъуагъэх, я Члыгъу гупси зэфэдэу шлү альэгъуштыгъ. Зи уушъэфы мыхъунэу, шлэжым итыркъохэр уахътэм ыгъэкIыжынынхэу Шаховскоим елытэ. Iофым ыльапсэ ашлэн зэрэфамэ нэмыкIэу, хэкуыныгъэу ашлыгъэхэмкIэ зэрэклэгъошхыгъэхэрэри кьалон фае. Тятэхэр, тятэжхэр,

тятэжэ плашьэхэр зэрэзекIуагъэхэм уатэгущыиэныр кьын. 1917-рэ ильэсым кьыкIэлъыкIогъэ лъэхъаным имызакоу, блэкIыгъэр экIэ тшлэн фаеу ащ елытэ. Хэгъэгъу пэпчэ итарихь узыгъэгущхорэ е узыгъэнэшхъэирэ лъэхъанхэр кьыхэфагъэх. Зэрафыгъэхэ Урысыем кьагъэзэжыным кIэхъопсыхэу эмигрантхэр псэугъэх. Яхэгъэгъу рафыгъэхэми, еж-ежыгъэрэ кощыгъэхэми агу зэфэдэу ячлыгъу гупсэ фэузы. Я XX-рэ лэшлэгъум иублэгъу эмиграцием щылэхэзэ зипроизведение анахь дэгъухэр зытхыгъэхэ урыс тхэкIо цлэрылохэу Буниным, Зайцевым, Ремизовым, Осоргиным, Арцыбашевым, Амфитеатровым, Набоковым, Алдановым, Шмелевым, Бальмонт, Ивановым, Мережковскэм, Гиппиус ыкIи нэмыкIыбэмэ агууз-лыузыр анахъэу кьыралотыкIи алъэкIыгъ.

Урыс шлэныгъэлэжэ, философ, тхэкIо, сурэтышI, композитор, ушэтэкIо цлэрылушъэ пчъагъэмэ дунэе культурэмрэ наукэмрэ зэрагъэбаигъэм имызакоу, зыщыпсэурэ хэгъэгъухэри лъэгэплэшхохэм анагъэсын алъэкIыгъ. Тиджырэ мафэхэр ары ахэм ацлэхэр зытшлагъэр, тапэкIэ кьэт «щылэкIэ нэфым» пачэ тицIыфхэм тызэрягоуагъэр кьызыдгурылуагъэр. Урысыем идеологиякIэ, нэмыкI еклопIакIэхэр, технологиякIэ, лъэкпкъ политикакIэ ищыклагъэх. Фитыныгъэу тилэхэр непэ икьоу кьызфэдгъэфедэнхэ фае. ШыпкъэмкIэ, еплъыкIэхэмрэ еклопIакIэхэмрэ язэблэхъун охътабэ пэлухъашт ыкIи ар Iоф кьинэу шыт. IэнатIэ зылыгъхэм ащыщхэр яеплъыкIэхэр зэблахъунэу фэещтхэп. Сыда плэмэ хабзэм илорэм дырагъаштэу, рэхъатэу шысынхэр ахэмкIэ нахь Iэрыфэгъу. Ахэр Урысыем зэрэфэгумэкIыхэрэм нахьы ежхэм кьаралоплэшттым нахь егъэгумэкIых.

Тштэн Федеральнэ законэу «Iэклэб кьэралыгъохэм арыс тыхэгъэгъогухэм афэгъэхьыгъэу Урысые Федерацием кьэралыгъо политикэу зэрехъэрэм ехьылагъ» зыфилорэ. Игражданхэу Iэклэб хэгъэгъухэм арысхэм якъэухъумэнкIэ Урысые Феде-

рацием гугъэпIэ пытэ зэраритырэр ащ итхагъ. Мы законом икьоу Iоф дамышлагъэу, лъэныкьорыгъазэу щытми, ятарихь члыгужэ кьагъэзэжыным иамал тыхэгъэгъогухэм ареты. Ау «тихэгъэгъогухэм» кьахиуытэрэр (хэгъэгъум кьыщыхъугъэхэр, икIыжыгъэхэр, СССР-м щыпсэугъэхэр, Iахьылныгъэ зэфызилэхэр арымэ) икьоу кьыщызэхэфыгъэп. Адэ Iэклэб кьэралыгъохэм арыс адыгэхэр ахэм кьахиуытэхэрэба? Ахэми Урысыер ятарихь члыгужъэу алытэ. Ау Кавказым исыгъэ лъэкпкъхэу я XIX-рэ лэшлэгъум Урысыем ипачыхъэ егъэзыгъэкIэ ячлыгъу гупсэ рифыгъагъэхэр тыхэгъэгъухэм ахэлытэгъэнхэм фэгъэхьыгъэу мы законом зи хэбгъотэштэп. Я XIX-рэ лэшлэгъум зычлыгужэ рафыгъэгъэ кавказ лъэкпкъхэр кьэралыгъом тыхэгъэгъогухэм ахылытэмэ, ятарихь члыгужэ кьагъэзэжынымкIэ Iофыгъуабэмэ язэшлохын ахэм нахь кьафэлсынклэшттыгъэ. Iэклэб кьэралыгъохэм арыс тильэкпкъэгъухэм якъэгъэзэжынын Урысыем игъэкIэжынын флорышлэшттыгъэ, сыда плэмэ идеякIэхэр, гупшысэ гъэшлэгъонхэр ахэм кьызыдахьыштыгъ, Iофшлэкло кIуачIэми кьыхэхъошт. Политическэ Iофыгъошхоу — Кавказ заом ильэхъан адыгэ лъэкпкъыр лъэпсэклодэу зэрагъэклодгъэм зэрэтегушылэхэрэри ащ дигъэзыжышты. А уахътэр шлэхэу кьэсынэу тэгугъэ.

Ау джыдэдэми упчIитIу кьэуцу. Апэрэр, зигугъу кьэтшыгъэ Федеральнэ законом кьытитырэ амалхэр тэ икьоу тэгъэфедэха? Мы законом диштэу Дунэе Адыгэ Хасэу зиштаб-фэтэр кьалэу Налчык шылэр зэхащэгъ. Дунэе Адыгэ Хасэр мы Iофыгъохэм язэшлохын икьоу пылэ? Iофыгъуабэмэ язэшлохын тегъэлпсыхъэгъэ программэ гъэнефагъэу хабзэм игъэцэкIэкло органхэр зыхагъэлэжъэн алъэкIыштыр сыда зыкIышшымылэр?

Зычлыгужэ рафыгъэгъэ адыгэхэм кьатекIыжыгъэхэм азыныкы нахьыбэр ятарихь члыгужэ егъаши кьызырамыгъэзэжышъуштым еуцоплагъ. Ар Iофыгъуабэмэ: щылэкIэ-псэукIэ ама-

лэу шылэхэм, нэмыкI лъэкпкъхэм ащыщхэр шхъэгъусэ зэрафэхъугъэм, бзэр зэрамышлэрэм, социальнэ Iофыгъохэм ыкIи нэмыкIхэм япхыгъэу шыт... Дунэе лъэшэу зыхъожыгъ. Ащ емыллытыгъэу ахэр тыхэгъэгъогухэм захалытэхэкIэ, зэфэгъэр зыпкъ иуцожыгъэ хъуштыгъэ. Непэ тэ экIэми тыздэлэжъэн фаер культурэ шлуагъэхэр экIэ хэкужъым шызэгъэулужыгъэнхэр ары. ЛIэшлэгъурэ ныкьорэм кьыклоцI Iэклэб кьэралыгъохэми, тыхэгъэгъуи культурэм илофышлэ купышхо ащагъэсагъ. Урыс эмигрантхэм афэдэу, тильэкпкъэгъухэм кьахэкIыгъаби литературэм иклассик, сурэтышI, орэдыло, музыкант цлэрыло, зыщыпсэухэрэ кьэралыгъохэм искусствэхэмкIэ ялофышлэшхо хьугъэ. Тильэкпкъэгъухэу усаклоу Ш. КIубэм, тхакIохэу Къ. Натхьом, А. Хьагъурым, У. Хьаткъом, Т. Сэиным, Францием илIыхъужъэу Хьагъундэкоу Елмэхъан, дзэ пэцэ цлэрылохэу Черкасскэхэм ыкIи нэмыкIхэм ацлэ зэрэдунаеу шызэлъащлагъ. Ньдэлъфыбзэр зылулэ лъэкпкъыр кIодыжыным лъапсэ фэхъурэр зэрэзэпIапчъэр ары. ГъэзетхэмкIэ, интернет медиамкIэ, телевидениемкIэ, журналхэмкIэ джыри кьэбар заулэ кьытлэ-лэсы, ау ньдэлъфыбзэкIэ зэрэдзэкIыжыгъэ тхыгъэхэр зырыз дэдэх. НьдэлъфыбзэкIэ ахэр зэрэдзэкIыжыгъэхэм ары нылэп якультури, яныдэлъфыбзэи агъэбаинхэ зэралъэкIыштыр. Адыгэ литературабзэ зыкIым икьыхъын бзэм Iоф дэзышлэрэ шлэныгъэлэжъхэм зэрэдырамыгъаштэрэри хэгъэунэфыкIыгъэн фае. «Игъо кьэсыгъэп», — тэло джыри зыфэдгъэклотэжыгъэ. Ау тэрба джы Iофыр зэлъытыгъэр. ЗэрэхъурэмкIэ, тэры ар зилажъэр. Бзэм ыльэныкыокIэ агъэфедэшт технологиякIэхэм, специалист чанхэм, нэмыкIхэми тафэныкыу. СоюзыкIэхэр, мастерскойхэр, студияхэр, зэдзэ-кIакохэр тилэнхэ фае. Адыгэ культурэм и Гупчэу культурэ шлуагъэхэр экIэ тарихь члыгужьым шылэнхэм фэлэжъэшттыр тищыклагъ. Адыгэ культурэм

(ИкIлэх я 6-рэ нэклуб. ит).

Удаломэ, цыфы ухъушт

— Уимафэ шлү, тхьамэтэ маф! Инэу сигуапэ узэпэшэу узэрэслэгъурэмкIэ, — урым тэт тетIысхъапIэм тес лыжъым ллэу кьэклоплагъэр гушлом зэрехъэу ыпашхъэ кьэуцо, — ильэс 45-рэ хьугъэш, Къымчэрий, лъэшэу сызэрэпфэразэр, о кьысфэпшлагъэр сыгу фабэу зэрилпыр кьыослон сэлэш, кьыздэхъурэп. Зыгорэм тыклон фаеу тпшъэ ильэпэ. Джынэс игъо сифагъэп... Лыжъым Iэгущыо шьуамбгъор пэлэ набжъэу ынатIэ кьытыригъэуцуи лым кьыдэплыгъэ.

— Кьэблагъ, кьэблагъ, сикIал. Умакъэ синэлэуасэ фэд... Услэгъурэп, зыкысэгъэшлэжэ, сикIал.

— ШъэокIэсыкыо Къасболэт иклалэу Мыхьамэт ары.

— Кьэблэгъ, сикIал, кьэблэгъ. Унапэ зытымыльэгъугъэр бэшагъэми, бэрэ уикъэбар зэхэтэхы. ЗэралорэмкIэ, ош нахь

еджэгъэшхо Урысыем и Кьыблэ шьолпыр исэп. О зыр ары кьэралыгъом ианыхь шлухъафтын инхэмрэ лъапIэхэмрэ зилэу, шлэныгъэлэжэ цлэрылоу Кавказ ис лъэкпкъхэм кьахэкIыгъэр. Iэклэб кьэралыгъуабэмэи уищытхэу щябгъэуагъэу кьэбархэр кьытэлух! Сыпфэраз, сикIал! Тикъоджэ цыкIуи тарихьым хэбгъэуцагъ, опсэу, сикIал! Улэхъупхь!

— Зэ-зэ, тэтэжэ, — лпыр кьэгъулэ, — сэрэп мы кьаплорэ щытхъур кьэзылэжыгъэр. Сэрэп — оры. Оры, тэтэжэ, оры а зыфэлплагъэхэр экIэ зытефэрэр! — лыжъым ыпашхъэ Мыхьамэт хьамплэлоу етIысхъэ, ылэхэр шьабэу еубытых.

— Тэтэжэ, — Къымчэрые ылэхэм Iэ ащифзэ Мыхьамэт кьырегъажъэ, — сыгукIэ сызэрэпфэразэр, сянэ-сэтэхэм уафэзгъадэу узгъэлъапIэу фэбэныгъэр сыгу кьызырэффи-

лпыр кьыослонэу ары тадэжэ сьдэмыхъэу занкIэу уадэжэ сыкызыкIэклауагъэр. Оры цыф сызышлыгъэр. Оры...

— Ар умыло, сикIал, уятэрэ уянерэ кьыпхалъхъэгъэ кIуачлэр ары узэрэпсэурэр..., — лыжъыр кьэгъулэ, — сэ сьдгущэ кьыостын сил, мылькушхо сыгъоигъэп, IэнэтIэшхо силагъэп, седжагъэп, сепщагъэп.... — Ар умыло, тэтэжэ! Масыпыр цыфым фэзышлэу шлүм фэзыгъэлэжъэрэ акъыл уил, тэтэжэ.

Къэошлэжъа, тэтэжэ, «уятэ еджаплэм кьащэ» алуагъэу сыкложъэзэ сызыпIокIэм кьысэплогъагъэхэр? Сшлэшттыгъэ тятэ ыпашхъэ сиуцомэ, «сынапэ тыраогъэхы» ылоньш, чышъо сызэришлыштыгъэр. ТIэклэ Iасэм, «чэмахъо кьуаджэм ищыклагъ, уемыджэшттымэ, неушырэ зымафэм чэмахъо кIо» кьызырэсилоштыр. Джащ фэдэу сшлэшттыгъэ кьыспылынынэу уахъ-

тэ ащ зэрымилэри, шымылэм уыхыгъэу зэрэлажъэшттыгъэри. О гугъэ ин кьысэптыгъ. Къэошлэжъа, тэтэжэ, кьысэплогъагъэр? Сэ дыухъэм фэдэу ахэр бэрэ сыгукIэ кьэсложыгъэх.

«— Дзеу уеджа? Обзаджа? Ащ пачэ уятэ пльыжэ хъоу клэ-лэегаджэхэм апашхъэ ибгъэуцощт, ара? Зетельхэ. Зэхэ-сэмыгъэх! Лышлүхъаблэ шыщ «тлүзехъэр» алоу, о умыза-кьоу, кьуаджэри кьыбдаушхъа-клоу, егъашлэм тэ ятымыгъэ-луагъэр кьытыбгъало пшлэиуагъу, ара? Хьулъфыгъэ клалэу дунэим укыитехъуагъэмэ, кьыз-гурылуагъэп, «кьыздэхъугъэп е сфэшлэшъугъэп», плон уфитэп. Улэ зыхъукIэ, ахэм уатеклон фае. Ащ пачэ уеджэн фае. Еджэрэр гъэсагъэ мэхъу. Гъэсагъэр — шлэныгъэгъуой. Шлэныгъабэ зылэжыгъэр — акъылышлэ мэхъу. Акъылышлор — шлүшлэ. Лпы шьыпкъэр шлүшлэу дунэим кьытехъо, сикIал. Ар угу пытэу иубыт. Удаломэ, лпы ухъун!» — плуи еджаплэм сыпщэжыи клэлэ-

егаджэм классым сьчлэгъэгъэхъажыгъагъ.

Уигушылэхэр, тэтэжэ, непэ кьызынэсыгъэм зы такыкыкIи зыщызгъэгъупшагъэхэп. Ахэм сарэпсэу. СикIалэхэри ахэмкIэ сэлпых. Арышъ, тэтэжэ, оры лпы сызышлыгъэр... Оры, зыгорэм сцлэ дахэу шлуагъэмэ, щытхъур экIэ кьэзылэжыгъэр. Оры...

Къымчэрые ынэ пщэгъуалэхэр кьэуспэпсыгъэх. Нэбыц нэдхэм афэмыубытхэу нэпсыцэ фабэхэр нэгъу зэлъагъэмэ кьа-чъэххи, Iэклэшъо плуакIэхэм кьатефэжыгъэх. Бэрэчэт лупшлэхэу кьэхъублэблагъэхэм лэгъупкыопс клэракIэу гугъэм инурэ кьарычъагъ. Лпыжъым ынапэ насып орым кьыгъэнэфыгъ. Бэщым телункIэзэ Къымчэрые кьэтэджи, Iаплышхо фабэ лым кьырищэкIыгъ.

— Сигушылэхэр кьыплъылэ-сыгъэхэу олошъ, сэч нахь насыпышлэ тетэп, сикIал, мы дунэешхом. Тхьауегъэпсэу, сикIал, укысэдэлугъэшъ. Бгъэдэлонхэри удэлоныри насыпыгъ.

КЪЭЗЭНЭ Юсыф.

ТВОРЧЕСКЭ ЗЭЛУКІЭГЪУ-ЗЭХАХЪ

Зэрэдундэу театр

Ифгъхэбзэ куп зэхэтэу «Театр — время перемен» зыфиорэм кыдыхэлъытагъэу, мэзаем и 12-м Лъэпкъ тхылъеджапэм творческэ зэхыхъэ щы-
Iагъ. Ащ кырагъэблэгъагъэх АР-м и Урыс къэралыгъо драмтеатрэу А.С. Пушкиным ыццэ зыхы-
рэм иартистхэр ыкIи еджэпэ зэфэшхьафхэм ачIэс ныбжьыкIэхэр. Лъэужхэм азыфагу непи зэ-
пхыныгъэ дахэ зэрилъым ищыс мы творческэ зэ-
IукIэгъу фабэр.

Лъэпкъ тхылъеджапэм ило-
фышIэу Кучмэз Аминэт зэха-
хэр шлуфэс гуцылэкIэ кы-
зэлуихыгъ. Цыфым изэдэштэ-
ныгъэкIэ, икультурэкIэ театр-
эр зэрэамал иныр кылуагъ.
Искусствэм пэблагъэ тзы-
шырэ театрэм хэти тыгукIэ
тызэрэфэщагъэр, зиспектакль
гъэшIэгъоныбэ плъэгъугъэ ар-
тистхэм ыкIи ахэм ярежис-
сер шхьалэ непэ тызэралу-
кIэрэм яшлуагъэ кытэкIынэу
ылытагъ.

Урыс театрэм итарихъ кIэкл ыкIи иамал

— Тиреспубликэ итеатрэ ана-
хыжымэ ащыц Урыс драма-
тическэ театрэм А. С. Пуш-
киным ыццэкIэ щытыр, — кы-
луагъ мы театрэм литературэ
лофшIэнымкIэ илэшхьэтэтэу,
щытхубэ зилэу Инна Миро-
шинам. — Театрэм итарихъ
1900-рэ илъэсым, шэклогъум
и 21-м, Пушкиным инароднэ
Унэ кызыщызэлухыгъэм, кы-
щехъэу ылытагъ, сыда плэмэ
мы илъэххэм къащыкIэдзагъэу
къэлэ интеллигенцием щыщхэм
сценэр агъэфедэщтыгъ, иску-
ствэр къэкIопIэшлоу ялагъ. Ащ
ыужылоу, 1936-рэ илъэсым,
партием и Адыгэ хэку Коми-
тет иунашъокIэ Мыекъуапэ
драматическэ театрэр щызэха-
щэгъагъ. Театрэм ишэн-хэбзэ
уцугъэхэр пхырыщыгъэнхэмкIэ
зэляшIэрэ режиссерхэу Ах-
джэго Мэджидэ, Михаил Лот-
ковым, ТхьакIумэщэ Налбий,
Александр Романовскэм, Иван
Кошелевым, Павел Шишовым,
Нина Старец, нэмыкIэхми яшл-
гъэшхо кызыэрэклауагъэр кы-
луагъ. Непэ театрэм ирепер-

шIэгъэ ин зэрилэр игуцылэ кы-
хыгъэщыгъ. Джырэ лъэхъаным
АР-м и Урыс къэралыгъо
драмтеатрэ АР-м искусствэхэм-
кIэ изаслуженнэ лофшIэшхоу
Николай Иванченкэр зэрипа-
щэр, театрэ сценэм щытху-
цIэ инхэр къэзылэжыгъэ ар-
тистхэу Галина Гафт, АР-м
илъэпкъ артистхэу А. Конюхо-
выр, В. Смолиныр, АР-м иза-
служеннэ артистхэу, Урыс театр-
рэм ирежиссер шхьалэу Ро-
ман Корчага зэрэтетхэр, ахэм
щыс атырахэу лIэуж зэфэ-

лъыр фестивалэу «Компли-
мент» зыфилоу Новочеркасскэ
щыкIуагъэм зэрахэлэжыагъэр,
ифэшшоэ щытхур кызыэрэ-
рапэсыгъэр Мирошинам кы-
лотагъэх. Игуапэу АР-м и Урыс
къэралыгъо драмтеатрэ иар-
тистхэу лофгъабзэм хэлэжъэ-
хэрэм гуцылэр афигъэзагъ.

Орэдхэр, усэхэр агъэжъынчыгъэх

Театрэр гум шхьапэ фэ-
зышырэ артистхэр плъэгъу-

туар урыс, советскэ ыкIи Iэ-
кIыб-европейскэ классикэм
яспектаклиплшI пчъагъэ зэрэ-
хэтыр кIигъэтхыгъ.

Шекспир ыкIи Шиллер ятра-
гедиехэм къащегъэжыагъэу,
Пушкиным, Грибоедовым, Ост-
ровскэм япроизвениехэм-
кIэ кIэклъыжъэу театрэм лоф-

шхьафхэр кызыэрэзэклэпы-
кIохэрэм ягугъу кышыгъ. Урыс
къэралыгъо драматическэ те-
атрэу А.С. Пушкиным ыццэ зы-
хырэ иамал-лъэкIэ кыушы-
хьатэу театрэ зэнэкъокъухэу
«Кубань театральная», Те-
мыр Кавказым ит Урыс театр-
рэхэм язэнэкъокъу ыкIи шьо-

хэу, зэхэпххэу, уапашхьэ ит-
хэу ялофшIагъэкIэ, якъулайны-
гъэкIэ кызыэрэбдэгъушIэхэрэр
ары. Зэлулэгъу-зэхыхъэр Ост-
ровскэм ипьесэ пычыгъокIэ
кызыэлухыгъ театрэм ирежис-
сер шхьалэу Роман Корчага-
рэ артистхэу Татьяна Сучко-
вамрэ. Шулъэгъур цыфымкIэ

псэпыгъэкIэжыгъэу зэрэщытыр та-
къык зыхы-зыблым ахэм кы-
плэагъэлэсэу кыралотыкIыгъ.
Драматургым илэлэсэныгъи,
ар ежъ артистхэм зэрэзэха-
шIэрэри нэм кыкIагъэуцауагъ.
Адыгеим изаслуженнэ артист-
тэу Владимир Ивановым иги-
тарэ фэлэрыфэгъоу романсхэр
ыкIи урыс лирическэ орэдхэр
кылуагъ, цыфхэри бэрэ Iэгъу
афитеуагъэх.

Артист ныбжьыкIэхэри чанэу
зэлулэгъум хэлэжыагъэх. Ок-
сана Светловар Марина Цве-
таевым иусэ, УдыкIэко Ислам
адыгабзэкIэ Лермонтовым иусэ
кызыэрэджагъэхэм Iэлэлэсэны-
гъэр кыыхэщытыгъ.

Илъэс 40-м къехъугъэу сце-
нэм тет Валерий Смолиным
игуцылэ шхьафит псалъэ го-
лугъэ, гъэсэпэтхыдэ зэкIагъ.
ЗэляшIэрэ артистыр усаклоу
Жэнэ Къырымызэ кIэлэцIы-
кIухэм апае ытхыгъэ усэхэм
ащыщхэм игуапэу къаджагъ.
Ахэр Хэгъэгум, Ным, цыфы-
гъэм афэгъэхыгъагъэх.

Урыс драмтеатрэм ирежис-
сер шхьалэу Роман Корчага
театрэр щылэныгъэ зэрэфэху-
гъэр кIэклэу кылотыгъ. ИкIы-
гъэ илъэсым лофэу ашлагъэм,
спектаклэу агъэуцугъэхэм, му-
радэу ялэхэм ягугъу кышыгъ,
театрэр зыфыщылэр еплъырэ
цыфхэр арэу зэрэщытыр кы-
кIигъэтхыгъ. Мэзаем къагъэ-
лъэгъошт спектаклэхэу «Моя
роль», «Барская спесь», «Тет-
ка Чарлия», нэмыкIэхми цыф-
хэр аригъэблэгъагъэх.

КIэух зэфэхьысыжъхэр

Творческэ зэлулэгъур гъэ-
шIэгъонэу, фэбагъэ хэлъэу
кIуагъэ. НыбжьыкIэхэу лоф-
гъабзэм хэлэжъэхэрэм зы-
гъэгумэкIырэ улчIэхэмкIэ ар-
тистхэм зафагъэзагъ: «Артист
сэнэхьатыр кыхэпхынэу зэ-
рэхъугъэр», «УкIэгъожьырэ-
ба?», «ЛэжъапкIэр макIэ-
ба?», «Сыда театрэр ыкIи сы-
да ар зыфыщылэр?», нэмыкI-
хэмкIи.

Артист Iэлэлэсэу Валерий
Смолиным кызыэрилуагъэу, «те-
атрэу — гум изытет, кыю-
шIэкIыгъэ пстэуми зэдэштэны-
гъэрэ щэлагъэрэ уилэу уадэ-
псэуным уфэзыгъэсэрэ лоф-
дах». «Гур зыгъэразэрэм —
музыкэм, къашъом, усэным,
зыкъэшын-зыкъэгъэлъэгъоным,
лэжъапкIэр мыбэу, охътэ бэдэ-
дэ — щылэныгъэр — атекIуа-
дэми, пшхьэкIэ узылбещэмэ,
пылухъэнчъэу уфэлэжъэшт», —
алуагъ. Искусствэр, театрэр —
цыфлэпкъымкIэ жыкъэщэгъу
гуапэу, гур зыуэзэнкIэу, псэм
ифабэ хэзыгъахъоу зэрэгъэпсы-
гъэхэр творческэ зэлулэгъум
щыкIагъэтхыгъ. НыбжьыкIэ нэ-
плъэгъу зэлухыгъэхэми рэзэ-
ныгъэр къаклэщытыгъ.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

Сурэтхэр Iэшынэ Аслъан
лофгъабзэм кышытырихы-
гъэх.

Нахьышлум щэгугъых

Советскэ Союзым ильэхъан культурэм иунэхэм мэхъанэу ялэр къэралыгъом ипашэхэм къагурылоштыгъэмэ, джы непэ Иофхэм язытет уигъэрэзэнэу шытгэп. Ильэс зауэлкэ узэкIэIэбжымэ, я 131-рэ законэу къыдэкIыгъэм культурэм иунэхэм альэныкъокIэ зэхьокIыныгъэхэр фишыгъэх.

ЫпэкIэ ахэр министрствэм епхыгъэхэу шытыгъэмэ, джы культурэм иунэхэр муниципальнэ образованиехэм ярайон псэуплэхэм аратыжыгъэх. Ау ащ пае Иофхэм язытет нахьышлү хьугъэу пфэлоштэп, сыда плэмэ къоджэ псэуплэхэм культурэм иунэхэр зэралыгъышт мылькур икьоу къалэкIахьэрэп. Ащ къыхэкIэу, ахэм язытет уигъэрэзэнэу шытгэп, нахьыбэм гъэцэкIэжынышхохэр зэрэщыкIагъэм фэшI зэхэтэкъуагъэхэу е IыгъэкI дэдэ зэрэхьугъэхэм пае ильэс пчъагъэ хьугъэу Иоф амышлэу шытых, адрэ Иоф зышлэхэрэми уемыгъэзыгъэ дэдэмэ уачIэсынэу шытгэп.

Нахьыбэм газыр къызэрэмыкIуалэрэм е нэмыкI ушъхьагъухэм къахэкIэу агъэплъырэп, электричествэр ялэп, унашъхьэхэм къакIэщых, пхъэм хэшIыкIыгъэ шъхьангъупчъэу ахэлхэр зэрэшъугъэхэм къыхэкIэу апчхэр къахэзых. Аппаратурэр, творческэ коллективхэм ащыгъышт шъуашэхэр зэрэмылэхэм сыкырыгушылэрэп. ЫпэкIэ шылэгъэ колхоз ыкIи совхоз зыфэлоштхэм сыд амал къагъотми, ахэр алыгъыгъэх е яшIуагъэ арагъэ-кIыштыгъ. Джы а хьызмэтшIаплэхэр шылэгъэхэп, къэралыгъоми илэпылэгъу зэпыугъэ. Адэ сыдэуштэу культурэм и Унэ ежъ-ежырэу зылыгъыжыныу ара, къоджэ псэуплэхэм адэс-

хэм янахьыбэр пенсионерхэмэ? Мы гумэкIыгъохэм къэралыгъо еклопакIэ илэу типашэхэр къаклопIэнхэ фае.

Къэлогъэн фае, культурэм иунэхэу псэуплэхэм адэтхэр къоджэдэхэм аналэу зэрэщытыр. Сыда плэмэ зэхэхьэхэр, хэдзынхэр нахьыбэрэмкIэ зыщыкIохэрэр культурэм иунэхэу къуаджэхэм адэтхэр арых. Ау хэт сыд ылуагъэми, зэкIэ еоллэжы ахэм ягъэкIэжынышхохэр пэлухьащт мылькур зэрэщымылэм. Арышъ, культурэм иунэхэм язытет зэрэдэм къыхэкIэу, къоджэдэхэм ямызакъоу тиныбжыкIэхэм загъэпсэфынымыкIэ, еджэплэ ужым шъхьадж сэнаушэу хэлъымыкIэ зиушэтынымыкIэ амалхэр зэрэмылэхэр непэ анахь гумэкIыгъо шъхьалэу къэуцухэрэм ащыш. Адэ тиныбжыкIэхэм мыхьомышIагъэхэр зэрамыхьанхэмкIэ, гъогум къытещыгъэнхэмкIэ сыд фэдэ еклопакIа шылэн фаер?

Шэуджэн районным культурэмкIэ и ГъэорышIаплэ ипашэу Нэпсэу Маринэ къызэрэтилуагъэмкIэ, я 83-рэ законом зытырагъэхьагъэхэм къыщегъэжыагъэу район администрацием епхыгъэу Иоф ашлэ, ащ къыхэкIэу культурэмкIэ ГъэорышIаплэм ИофшIэн зэрэзэхашэрэм зэхьокIыныгъэхэр фашыгъэх ыкIи районым ит лъэкIэ культурэм и Гупчэрэ библиотечнэ системэмрэ къоджэ бюджет учреждение ашIы-

гъэх. Адэ сыда ащ шлоу къафихьыгъэр? Ащ иджэуап тшIэ тшIоигъоу тигушылэгъу зыфэдгъэзгъагъ.

— Культурэм иунэхэу Шэуджэн районным итхэм яматериальнэ-техническэ базэ мыдэгъушхоми, тиофшIэн къызэрэщытымыгъэкIэшттым тишъыпкэу тыпыл, гъэхьэгъэ дэхэ-кIаехэри тилэх, — къытело Маринэ. — Дунэе, шьолъыр ыкIи республикэ зэнэкъокъухэм титворческэ коллективхэр чанэу ахэлажъэх ыкIи хагъэунэфыкIырэ чIыплэхэр къыдахыгъэх. Тыгъэгъазэм ыкIэхэм, литературэм и Ильэс зыщызэфашыжыштым тефэу якъоджэгъоу, тхаклоу Хьакурынэ Руслъан къыдигъэ-кIыгъэ тхылым лъэтегъэуцо фашыгъ. Ащ иусэхэм кIэлэ-цыкIлүхэр лүпкIэу къяджагъэх. Нэужым, 2016-рэ ильэсыр кино и Ильэсэу зэрагъэнэфакъоу тетэу Шэуджэн районным икинотетэу ипашэу НэджыкIо Мосэ ИофшIабыр лъыгъэ-кIотэнэу рахъухьагъ. Мосэ шлушIагъэу илэр бэ, къоджэдэхэм анахь ашIогъэшIэгъоушт кинохэр къещэх, плуныгъэ мэхъанэ зилэ мултыфильмэхэр кIэлэ-цыкIлүхэм къафегъэлагъоу. — Непэрэ мафэмкIэ гъэхьагъэу тилэхэм лъэшэу сигуапэу ягъугъу къэсшыныу сыфай, — ело Маринэ. — Советскэ Союзым и Лыхъужъэу Андырхъое

къутырэу Чернышевым адэт клубхэм яунашъхьэхэр ильэсым къыклопIэ зэблэтхьугъэх, шъхьангъупчъакIэхэри ахэдгъэуцагъэх. Гъэстыныпхъэ шъхьуантIэр ахэм ящэлэгъэным пае районым ипашэ ахъщэ къытити, ащ ипроект ядгъэшыгъ. Джы лъэкIэ зилэхэу районым исхэм ахъщэ зэхалхъэ газыр клубмэ аращэлэнэу. ГъэцэкIэжынышхохэр ИофшIэнхэр зытыуххэкIэ, лъэкIэ зилэхэу ащ къыхэлэжыагъэхэр къэгъэблэгъэнхъш, «тхьашъуегъэпсэу» яслон симурад. Ащ нэмыкIэу, АР-м культурэмкIэ и Министерствэ ахъщэу къытфитIупшыгъэмкIэ Шэуджэн район гупчэ библиотекэм гъэцэкIэжынышхохэр етшIылэштых.

Маринэ къызэрилуагъэмкIэ, литературэм и Ильэсэу икIыгъэм чанэу хэлэжыагъэх, ащ епхыгъэ ИофшIабыр зэхашагъэх. Усэ къеджэнымыкIэ республикэ зэнэкъокъоу шылагъэм Шэуджэн районным икIэлэеджаклохэм хагъэунэфыкIырэ чIыплэхэр къыдахыгъэх. Тыгъэгъазэм ыкIэхэм, литературэм и Ильэс зыщызэфашыжыштым тефэу якъоджэгъоу, тхаклоу Хьакурынэ Руслъан къыдигъэ-кIыгъэ тхылым лъэтегъэуцо фашыгъ. Ащ иусэхэм кIэлэ-цыкIлүхэр лүпкIэу къяджагъэх. Нэужым, 2016-рэ ильэсыр кино и Ильэсэу зэрагъэнэфакъоу тетэу Шэуджэн районным икинотетэу ипашэу НэджыкIо Мосэ ИофшIабыр лъыгъэ-кIотэнэу рахъухьагъ. Мосэ шлушIагъэу илэр бэ, къоджэдэхэм анахь ашIогъэшIэгъоушт кинохэр къещэх, плуныгъэ мэхъанэ зилэ мултыфильмэхэр кIэлэ-цыкIлүхэм къафегъэлагъоу.

— Непэрэ мафэмкIэ гъэхьагъэу тилэхэм лъэшэу сигуапэу ягъугъу къэсшыныу сыфай, — ело Маринэ. — Советскэ Союзым и Лыхъужъэу Андырхъое

Хъусенэ имемориальнэ музей Урысые Федерацием ианахь дэгъухэм ахалытагъ ыкIи къыткIэхьухьэрэ лIэужхэм яхэгъэу шлу альэгъоу лIугъэнхэм илахьышлү зэрэхишIыхьэрэм фэшI УФ-м культурэмкIэ и Министерствэ и Щытхьу тамыгъэ къыфигъэшъошагъ, ахъщэ шлухьафтынэу сомэ мини 100 къыратыгъ. Джащ фэдэу къоджэ библиотекэхэм азыфагу республикэ зэнэкъокъоу шызэхашагъэм Джыракъые дэт тхылъеджэпIэр къышыхагъэщыгъ ыкIи хэушъхьафыкIыгъэ шлухьафтын къыфашыгъ. Шьолъыр фестивалэу «Возвращение к истокам — путь к возрождению» зыфилорэм районнымкIэ лъэкIэ культурэм и Гупчэ идраматическэ коллектив хэлажы, я 2-рэ степень зилэ Дипломыр, лауреатылэр къыдихыгъ. Культурэм и Унэу Свободнэм дэтым икIэлэ-цыкIлү театрэу «Свотджер» зыфилорэр кIэлэ-цыкIлү театральнэ купхэм яшьолъыр фестивал хэлажы, хагъэунэфыкIырэ чIыплэу къыфегъэшъошагъ. Джащ фэдэу искусствэхэмкIэ кIэлэ-цыкIлү еджаплэм оредкIэлонымыкIэ гъэхьэгъэшлүхэр илэх. Мыщ щеджэу Зарина Стрикачевам фестивалэу «Хрустальная снежинка» зыфилорэм и Гран-при къыфегъэшъошагъ. НэмыкI лъэныкъо-хэмкIи бэ ащ фэдэу къыхэбгъэщын лъэкIыштыр. Талэки дунэе, шьолъыр ыкIи республикэ зэнэкъокъухэм тахэлэжъэнэу тыхъазыр.

Маринэ къызэрилуагъэмкIэ, мылькум ыльэныкъокIэ икIыгъэ ильэсыр къыныгъэми, ялофшIэн къызэтырагъэуцагъэп, пшъэрылэу къафагъэуцугъэхэр дэх имылэу агъэцэкIагъэх. Теклоныгъэр къызыдахыгъэм и Мафэ, ешъоным ыкIи наркотикхэм ныбжыкIэхэр ащылухьомэгъэнхэм лъэшэу аналэ атырагъэтыгъ, ахэмкIэ ИофшIабыр зэфэшъхьафхэр районым шызэхашагъэх. АщкIэ культурэм илофышIэхэм зэкIэми афэраз.

КИАРЭ Фатим.

Сурэтым итыр: **Нэпсэу Марин.**

Непэ фэдэ охьтэшлү Урысыем нахьыбэрэ къекIужьыштэп

(ИкIэух).

имафэхэр зэрэзэхашэхэрэр ублэлIэ дэгъоу шыт, ау мы Иофхэм джыри нахь зегъэушъомбгъугъэн фае.

Адыгэ Республикэм илэшъхьэтэхэми, республикэм и Лыхъушъхьэу ТхьакIушынэ Аспъани тильэпкъэгъухэм ялофыгъохэм лъэшэу аналэ атырагъэты. А ИофыгъомкIэ ахэр Урысые Федерацием илэшъхьэтэхэм икьоу агурэлэх, Iэпылэгъуи къараты. IэкIыб къэралыгъомэ къарыкIыгъэ нэбгырэ 1600-рэ, Украинэм зышъхьэ къызыхыжыгъэ нэбгырэ 500-м ехьу непэ республикэм щэпсэу. Косовэ къыкIыжыгъэхэм анэмыкIэу, Сирием шыпсэуштыгъэхэм чIыгу Iахь 30 къуаджэу Мэфэхьаблэ къащыфыпаупкIыгъ. Къуаджэхэм унэгуи 170-м ехьу адагъэтысхьагъ. Общественнэ организациехэу, чIыгушым къэзыгъэзэжыгъэхэм Iэпылэгъу афэхьурэ республикэ фондэу зэхашагъэхэми, хэбзэ Iэшъхьэтэхэми афэлъэ-кIыштыр зэкIэ ашлэ. Ежъ ти-

лэпкъэгъухэу къагъэкощыжыгъэхэми загъэчаны. Ахэр мэлэжъэх, еджэх, унагъо ашлэ, гушIуагъори къыныгъори зэдалэты. Ау Иофыгъохэр шымылэгъэхэу ащ къыкIырэп. Ахэм язэшлохын пашэхэм ялъэкI зэрэрахьыллэрэп цыфхэм альэгъу, амалхэр зэрэмакIэри къагурэлэ ыкIи ежъхэм апшъэ бэ ралъхьажы. Республикэм играждан обществэ мы Иофыгъохэм язэшлохынкIэ еклопIэклэхэр къыгъотынхэ фае. МыщкIэ нахьыбэу гъэхьагъэхэр ашIынхэ альэкIыштыгъэ зэкъош республикэм якъэралыгъо органхэм лъэкIэ политикэм ипхырышынкIэ ИофшIабыр зэрэхьэхэрэмкIэ ыкIи Дунэе Адыгэ Хасэм Иофэу ышIэрэмкIэ зэдырагъаштэщыгъэмэ. Тэ зы Иоф тызыпылпыр — адыгэ лъэкIышым хэхьоныгъэ егъэшIыгъэныр ары. Арышъ, зэрэдунаеу щитэкъухьагъэ хьугъэ адыгэхэр зэкIэ а Иофыгъом изэшлохын къыхэлэжъэнхэ фае. Уахътэм къыгъэуцурэ пшъэрылхэм адиштэу бизнесымрэ хабзэмрэ акIуачIэ

зэдырахьылIэныш, тиеспубликэхэм заводхэр, унэхэр, предприятияхэр, туркомплексхэр, симэджэщхэр, агрокомплексхэр ащэгъэпсынхэ фае... Тильэпкъэгъухэм ятарихь чIыгушъ къагъэзэжынымыкIэ ар амалышлү хьуштыгъэ. Лъэхъаным ащ фэдэ амалэу къытитырэр икьоу къызфэдгъэфедэн фае. Мы Иофыгъом изэшлохынкIэ ишIогъэшхо къэклоштыгъэ тятэжэ пашьэхэр зэрыгуащэщыгъэхэ шлушIэн Иофым къыфэдгъэзэжыгъагъэмэ. Мылькушхо, лъэкIэ зилэ цыфхэм тафэныкIу. Дунэе Адыгэ Хасэм ипрограммэ гъэнэфакъэу а Иофыгъохэр зэрагъэзекIотри тилэн фае. Дунэе Адыгэ Хасэр тилэпылэгъоу хабзэм ИофшIабыр зэрэхьэхэрэм бизнесымрэ шлушIэным пылхэмрэ къыхэдгъэлэжъэн тфэлэкIыгъагъэмэ, Иофхэм язытет нахьышлү хьуштыгъэ. IэкIыб къэралыгъохэм арыс адыгэхэр ащ фэдэ Иофхэм, хабзэм игъэцэкIэкло органхэм амал зэрилэкIэ нахьыбэу къахэгъэлэжъээнхэ фае. Тильэпкъэгъухэм ИофшIаплэу къафэгъотыгъэнымыкIэ, ахэр егъэдэжъээнхэмкIэ, зыщыпсэуштхэ унэхэр къафэгъотыгъэнхэмкIэ ыкIи нэмыкI фэгъэ-

кIотэныгъэхэр афэшIыгъэнхэмкIэ амалэу шылэхэм джыри зэ ахэплэжыгъэн фае.

Зухьэр шылэныгъэ гъогоу къыкIугъэм къыфэгъэзэжыгъэ, мырэуштэу къасло сшIоигъу: лъэныкъуитIуми ащ икьун къинэу ащищэчыгъэр, нэбгырабэмэ джыри ар ащэчын фаеу къапышыл. IэкIыб хэгъэгъухэм арыс ныбжыкIэхэр пытэу зэрыкIонхэ альэкIышт правовой лъэмыджыкIэ дгъэпсын фае.

Тэ, нахьыжъхэм я Совет хэтхэм, етIани дгъэшIагъоштыгъэр Зухьэр къыныгъуабэу, ушэтылэу зэпчыгъэхэм урыс тхэкIошхоу А. С. Пушкиным иусэхэм къащытыгъэ гупшысэхэм афэдэхэм къазэрафашэгъагъэр ары: хэти фай идунай зихъожькIэ ятэжэ пашьэхэм ячIыгушъ щэгъэтылпыжыныу. Дмитрий Мерещковскэми ыпсэ пэтыфэ Урысыер зыпишын шылагъэп, ар ипкIыхъэ лъэгоу шытыгъ, къыгъэзэжыными ыкIэм нэс шыгуштыгъыгъ. Урысыем лъэшэу зэрэфэгъэхэрэр къызы-хэщырэ тхыгъэхэр бэу урыс эмигрантхэм ялэх. Ау зипчъагъэ-кIэ макIэ хьурэ лъэкIышхоу къа-

дэпсэхуэрэри зыцагъэгъупшэхэ хьуштэп. Тэ тишIыныгъэ Урысыем зетпхыгъэр ильэс 400-м къехьугъ. ЛъэкIышхоуи, зипчъагъэ-кIэ макIэ хьурэ лъэкIышхоуи илэр лъэкIышхоуи изы Iахъэу шытыныр, ащ ифедэхэм афэлэжъэныр ыкIи идунай зихъожькIэ ихэкушъ щэгъэтылпыжыныр ары... Хьадж Ибрахым Зухьэр Мухьамэд-Шариф ар къыдэхьугъ. 2015-рэ ильэсым ижоныгъокIэ мазэ идунай зехъожьым, ихьадэ ятэжэ пашьэхэм ячIыгушъ щэгъэтылпыжыныгъ.

Пачыхьадзэм игенералыштыгъэм ыпхъоу ильэси 100 зыныбж фон Дрейер Ирина Владимир ыпхъум Урысые Федерацием игражданствэ зэрэфегъэшъуашэрэм ехьылIэгъэ Указым Урысыем и Президентэу В. В. Путиныр бэмышIэу кIэтэхъыжыгъ. Ихэгъэгъоухэр къызэришIэлэжыныхэмкIэ непэ фэдэ охьтэшлү нахьыбэрэ Урысыем къекIужьыштэп.

ГЪУКIЭЛI Нурбий.

Адыгэ Республикэм инахьыжъхэм я Совет итхьамат.

Адыгэ Республикэм и Закон

Адыгэ Республикэм и Законэу «Муниципальнэ къулыкъур Адыгэ Республикэм зэрэщахьырэ ехылаагъ» зыфилоэрэм зэхъоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм фэгъэхьыгъ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм 2016-рэ илъэсым щылэ мазэм и 28-м ыштагъ

А 1-рэ статья. Адыгэ Республикэм и Законэу «Муниципальнэ къулыкъур Адыгэ Республикэм зэрэщахьырэ ехылаагъ» зыфилоэрэм зэхъоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм фэгъэхьыгъ

Адыгэ Республикэм и Законэу 2008-рэ илъэсым мэлылфэгъум и 8-м аштагъэу N 166-р зытетэу «Муниципальнэ къулыкъур Адыгэ Республикэм зэрэщахьырэ ехылаагъ» зыфилоэрэм (Адыгэ Республикэм ихэбзэгъэуцугъэ зэхъогъагъэхэр, 2008, N4; 2009, N 4; 2010, N 2; 2012, N 7; 2013, N 7, 8; 2014, N 2, 4; 2015, N 7) мыщ фэдэ зэхъоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм:

1) а 1-рэ статья иа 1-рэ лахъ хэт гуцылэхэу «Федеральнэ законэу» зыфилоэрэм ауж гуцылэхэу «2007-рэ илъэсым гъэтхалэм и 2-м аштагъэу N 25-р зытетыр» зыфилоэрэр хэгъэхъогъэнхэм;

2) я 7-рэ статья:

а) иа 1-рэ лахъ гуцылэхэу «(къэралыгъо къулыкъур)» зыфилоэрэр хэгъэхъогъэнхэм;

б) я 2-рэ лахъым иа 2-рэ пункт иапэрэ абзац, иподпунктхэу «а»-м, «б»-м, «в»-м гуцылэхэу «(къэралыгъо къулыкъур)» зыфилоэрэр хэгъэхъогъэнхэм;

в) я 3-рэ лахъым гуцылэхэу «(къэралыгъо къулыкъур)» зыфилоэрэр хэгъэхъогъэнхэм;

3) я 12-рэ статья иа 7-рэ лахъ хэт гуцылэхэу «Федеральнэ законэу» зыфилоэрэм ауж гуцылэхэу «2003-рэ илъэсым чъэпыогъум и 6-м аштагъэу N 131-р зытетыр» зыфилоэрэр хэгъэхъогъэнхэм;

4) я 21-рэ статья мыщ тетэу къэтыгъэнхэм:

«Я 21-рэ статья. Муниципальнэ къулыкъумкIэ стажыр

1. Федеральнэ законом диштэу муниципальнэ къулыкъумкIэ стажым

хагъахъэх мыщ фэдэ лъэхъанхэр:

1) муниципальнэ къулыкъум иIэнатIэхэм;

2) муниципальнэ IэнатIэхэм;

3) Урысые Федерацием икIэралыгъо IэнатIэхэм, Адыгэ Республикэм икIэралыгъо IэнатIэхэм ыкIи Урысые Федерацием инэмыкI шьолъырхэм якIэралыгъо IэнатIэхэм;

4) къэралыгъо граждан къулыкъу IэнатIэхэм, дзэ IэнатIэхэм, федеральнэ къэралыгъо къулыкъум иIэнатIэ нэмыкI лъэпкъхэм;

5) федеральнэ законхэм адиштэу нэмыкI IэнатIэхэм залутыгъэ лъэхъанхэр.

2. Муниципальнэ къулыкъушIэхэм илъэсыбэрэ Iоф зэраллагъэм фэшI ыпкIэ къазыфыратырэ отпуск тедзэу илъэс къэс аратыщтыр, нэмыкI гарантиехэу федеральнэ законхэм, Адыгэ Республикэм изакон, муниципальнэ образованийхэм яуставхэм къащыдэлытагъэхэр гъэнэфэгъэнхэм пае муниципальнэ къулыкъумкIэ стажым хагъахъэх мы статья иа 1-рэ лахъ зигугъу къышIырэ IэнатIэхэм залутыгъэ лъэхъанхэм афэшIхъафэу, 2004-рэ илъэсым бэдзэогъум и 27-м аштэгъэ Федеральнэ законэу N 79-р зытетэу «Урысые Федерацием къэралыгъо граждан къулыкъур зэрэщахьырэ ехылаагъ» зыфилоэрэм иа 54-рэ статья иа 2-рэ лахъ диштэу къэралыгъо граждан къулыкъумкIэ стажым халытырэ IэнатIэхэм залутыгъэ илъэсхэри.

3. Муниципальнэ къулыкъушIэхэм илъэс пчъагъэр зэрэрагъэкъугъэм епхыгъэу пенсие афэгъэуцугъэным пае муниципальнэ къулыкъумкIэ стажым хагъахъэх мы статья иа 1-рэ лахъ зигугъу къышIырэ IэнатIэхэм залутыгъэ лъэхъанхэм афэшIхъафэу Адыгэ Республикэм изаконрэ муниципальнэ правовой актхэмрэ адиштэрэ нэмыкI лъэхъанхэри.

4. Муниципальнэ къулыкъумкIэ ста-

жыр къызэралытырэ шIыклэр Адыгэ Республикэм изаконкIэ агъэнафэ.»;

5) я 23¹-рэ статья иа 1-рэ лахъ, иа 2-рэ лахъ, иа 3-рэ лахъ иапэрэ абзац, иа 4-рэ, иа 5-рэ, иа 6-рэ лахъхэм гуцылэхэу «Муниципальнэ къулыкъур Урысые Федерацием зэрэщахьырэ ехылаагъ» зыфилоэрэр ахэгъэкIыжыгъэнхэм;

6) я 24-рэ статья иа 15-рэ пункт мыщ тетэу къэтыгъэнхэм:

«15) муниципальнэ къулыкъушIэхэм сэнэхъат гъэсэныгъэ тедзэ ягъэгъотыгъэныр»;

7) я 24¹-рэ статья хэгъэхъогъэнхэм ыкIи ар мыщ тетэу къэтыгъэнхэм:

«Я 24¹-рэ статья. Рагъэдженэу агъаглохэрэм зэзэгъыныгъэ зэрадашырэ шIыклэр

1. Муниципальнэ къулыкъур ыужкIэ зыхъыщтыр зэрэрагъэджэщтым ехылаагъэ зэзэгъыныгъэр чIыплэ зыгъэ-лорышIэжынымыкIэ органырэ Урысые Федерацием щыпсэу аплъэрэ гъэсэныгъэ языгъэгъотырэ федеральнэ къэралыгъо организациеу е сэнэхъат гъэсэныгъэ языгъэгъотырэ организациеу къэралыгъо мылкъу къызыфатIупщырэм щеджерэмрэ зэдашы.

2. Магистратурэ программэмкIэ е гурыт сэнэхъат гъэсэныгъэ зэрарагъэгъотырэ программэмкIэ рагъэджэщтхэм зэзэгъыныгъэ задашырэ еджэныр зырагъэжыгъэ нэуж мээих зытешIэклэ ыкIи организациеу еджэныр къыщауынкIэ илъэс нахъ макIэ къэмынэжыгъэу ары.

3. Бакалавриат, специалитет программэмкIэ рагъэджэщтхэм зэзэгъыныгъэ задашырэ еджэныр зырагъэжыгъэ нэуж илъэситIу зытешIэклэ ыкIи организациеу еджэныр къыщауынкIэ илъэс нахъ макIэ къэмынэжыгъэу ары.

4. Гурыт сэнэхъат гъэсэныгъэ зэрарагъэгъотырэ программэмкIэ рагъэджэщтхэм зэзэгъыныгъэ задашырэ еджэныр зырагъэжыгъэ нэуж илъэс-

рэ ныкIорэ тешлагъэу ыкIи организациеу еджэныр къыщауынкIэ илъэс нахъ макIэ къэмынэжыгъэу ары.

5. Рагъэдженэу агъаглохэрэм зэзэгъыныгъэ адашы зыхъукIэ, муниципальнэ къулыкъум иIэнатIэхэу «специалистхэр», «IофшIэныр зэхэзыщэрэ специалистхэр» зыфилоэрэмкIэ шIокI имылэу муниципальнэ къулыкъур зэра-хъыщтымкIэ язэгъынхэ фае;

8) я 28-рэ статья иа 3-рэ пункт хэт гуцылэхэу «яIэпIэсэныгъэ хэгъэхъогъэныр» зыфилоэрэр гуцылэхэу «муниципальнэ къулыкъум пае кадрэхэр къэгъэхъазырыгъэнхэр ыкIи сэнэхъат гъэсэныгъэ тедзэ ягъэгъотыгъэныр» зыфилоэрэмкIэ зэблэхъугъэнхэм;

9) гуадзэу N 1-м:

а) ипэублэ хэт гуцылэхэу «Федеральнэ законом иа 37-рэ статья» зыфилоэрэм ауж гуцылэхэу «2003-рэ илъэсым чъэпыогъум и 6-м аштэгъэ Федеральнэ законэу N 131-р зытетыр» зыфилоэрэр хэгъэхъогъэнхэм;

б) я V-рэ разделым иа 13-рэ пункт иа 2-рэ подпункт хэт гуцылэхэу «Адыгэ Республикэм и Законэу» зыфилоэрэм ауж гуцылэхэу «2008-рэ илъэсым мэлылфэгъум и 8-м аштагъэу N 166-р зытетыр» зыфилоэрэр хэгъэхъогъэнхэм;

10) гуадзэу N 2-м иа III-рэ раздел иа 23-рэ пункт хэт гуцылэхэу «яIэпIэсэныгъэ хэгъэхъогъэным пае» зыфилоэрэр гуцылэхэу «сэнэхъат гъэсэныгъэ тедзэ ягъэгъотыгъэным пае» зыфилоэрэмкIэ зэблэхъугъэнхэм.

Я 2-рэ статья. Мы Законом кIуачIэ иIэ зыхъурэр

Официальнэу къызыхаутырэ мафэм щегъэжыгъэу мы Законом кIуачIэ иIэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и ЛIышхъэу

ТХЪАКIУШЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ, мэзаем и 3, 2016-рэ илъэс N 499

Адыгэ Республикэм IофшIэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкIэ и Министерствэ иунашъу

Адыгэ Республикэм IофшIэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкIэ и Министерствэ 2016-рэ илъэсым щылэ мазэм и 11-м ышIыгъэ унашъоу N 1-р зытетэу «Адыгэ Республикэм IофшIэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкIэ и Министерствэ 2011-рэ илъэсым щылэ мазэм и 18-м ышIыгъэ унашъоу N 5-р зытетэу «Дзэ къулыкъушIэхэу, гъэцэкIэкло хабзэм и федеральнэ орган зауламэ яIофышIэхэу фэхыгъэхэм (зидунай зыхъожьыгъэхэм), дзэ къулыкъур ахызэ зыдэхъугъэр амышIэу кIодыгъэхэм якIэлэцIыкIухэм мазэ къэс ахъщэ Iэпылэгъу ятыгъэным зыщыкIэлъэлухэрэ тхылъымрэ документхэмрэ зэралахыхэрэ, ащ фэдэ ахъщэ Iэпылэгъу къазэраратыщтым ехылаагъэ унашъоу зэраштэрэ ШIыклэр ухэсыгъэным ехылаагъэ» зыфилоэрэм зэхъоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм фэгъэхьыгъэм» зэхъоклыныгъэ фэшлыгъэным ехылаагъэ

Федеральнэ хэбзэгъэуцугъэм диштэу гъэпсыжыгъэным фэшI унашъоу **сэшIы:**

1. Адыгэ Республикэм IофшIэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкIэ и Министерствэ 2016-рэ илъэсым щылэ мазэм и 11-м ышIыгъэ унашъоу N 1-р зытетым иа 1-рэ пункт зэхъоклыныгъэ фэшлыгъэнхэм, ащ хэт гуцылэхэу «2010-рэ илъэсым щылэ мазэм и 29-м ашыгъэ унашъоу N 14-р зытетыр» зыфилоэрэр

гуцылэхэу «2011-рэ илъэсым щылэ мазэм и 18-м ашыгъэ унашъоу N 5-р зытетыр» зыфилоэрэмкIэ зэблэхъугъэнхэм.

2. Къэбар-правовой отделым:

— мы унашъор Адыгэ Республикэм IофшIэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкIэ и Министерствэ исайтрэ Адыгэ Республикэм икIэралыгъо хабзэ игъэцэкIэкло къулыкъухэм яофициальнэ Интернет-сайтрэ аригъэхъанхэм;

— къыхаутыным пае мы унашъор гъэзетхэу «Советскэ Адыгеимрэ» «Адыгэ макъэмрэ» яредакция, мазэ къэс къыдэклэрэ официальнэ тедзэгъоу «Адыгэ Республикэм ихэбзэгъэуцугъэ зэхъогъагъэхэр» зыфилоэрэм алэкигъэхъанхэм;

— Урысые Федерацием ишъолъырхэм яшэпхъэ правовой актхэм яфедеральнэ регистрэ хагъэхъаным пае Урысые Федерацием юстициемкIэ и Министерствэ Адыгэ РеспубликэмкIэ

и ГъэлорышIапIэ мы унашъор Iэкигъэхъанхэм.

3. Мы унашъом игъэцэкIэн сшъхъэкIэ гъунэ лъысфынэу зыфэсэгъазэ.

4. Официальнэу къызыхаутырэ нэуж мэфI 10 зытешIэклэ мы унашъом кIуачIэ иIэ мэхъу.

Министрэу ОСМЭН Альберт

къ. Мыекъуапэ, мэзаем и 3, 2016-рэ илъэс N 20

ДЗЮДО

Урысыем и Къыблэ дзюдомкIэ изэнэкъокъоу гъэтхапэм Мыекъяупэ шыклоштым хэлэжьэштхэм якъыхэхын фэгъэхыгъэ зэлукIэгъухэр тикъалэ шызэхашагъэх. Илъэс 23-м нэс зыныбжьхэр алырэгъум шызэбэныштых.

Гъэтхапэм зыфагъэхъазыры

Ткаченкэ зэшыхъухэу Еленэрэ Ульянэрэ.

Яонтэгъугъэхэм ялбытыгъэу апэрэ чыплэхэр къыдэзыхыгъэ клалэхэм шыуашытэгъэгъуазэ. Ильгар Азимов, кг 60, Шыгъу-щэ Амир, кг 66-рэ, Ордэн Заур, кг 73-рэ, Эрдэм Харцхаев, кг

81-рэ, Кобл Тлахыр, кг 90-рэ, Нэщэмыкы Мурат, кг 100-м къеху. Онтэгъугъэ зэфэшъхъаф зилэмэ якупи М. Нэщэмыкыом теклоныгъэр къыщыдихыгъ.

Адыгеим апэрэ чыплэхэр къы-

щыдэзыхыгъэхэм ятрениер-клэлэ-егъаджэхэу Адзынэ Алий, Беданэкы Рэмэзанэ, Нэпсэу Бис-льанэ тафэгъушю.

Дышъэр къэзыхыгъэхэр

Тигъэзет къызэрэхитыгъа-гъэу, Урысыем дзюдомкIэ изэлукIэгъухэр Новосибирскэ шы-кIуагъэх. Илъэс 18-м къемыхъу-гъэхэр медальхэм афэбэнагъэх.

Адыгэ Республикэм икIыгъэхэм ашыщэу Ульяна Ткаченкэм, кг 40, дышъэ медальер къыдихыгъ, трениерэу ипашэр Адзынэ Алий. Ульянэ Джаджэ щеджэ. Адыгеим шаплугъэхэ Псеун Мурат-рэ Нэгъуцу Джамболэтрэ агъа-сэхэрэм дышъэ медалитIу къа-фагъэшъошагъ. М. Псеуным Ер-

мэлхъаблэ Iоф щешIэ, Фэдз шыщ, Европэм самбэмкIэ ичемпион. Мурат зитрениерэу Лышэ Хъа-рунэ, кг 50, Новосибирскэ дэгъоу шыбэнагъ, апэрэ чыплэр къы-дихыгъ.

Урысыем изаслуженнэ трене-рэу Нэгъуцу Джамболэт Адыгэ къэралыгъо университетым ишIэ-ныгъэ шыхыгъэхъуагъ. Ащ ыгъэ-сэрэ Константин Симеонидис, кг 60, Урысыем идышъэ медаль-кыхыгъ.

Дышъэ медальхэр къызфагъэ-шъошагъэхэр Урысыем иныбжьы-кIэ хэшыпыкIыгъэ командэ аш-тагъэх. Европэм, дунаим ашы-клошт зэлукIэгъухэм ахэлэжьэ-штых. Ульяна Ткаченкэм ышып-хъоу Елени дзюдомкIэ мэбанэ, Урысыем изэлукIэгъухэм медаль-хэр къащыдихыгъэх.

ГАНДБОЛ. СУПЕРЛИГЭР

Теклоныгъэр жъым фэтэгъадэ

Мыекъяупэ гандбол бзылъфыгъэ командэу «АГУ-Адыифым» непэ зичэзыу ешIэгъоу тикъалэ шырилэшттым мэхъэнэ ин етэты. Апэрэ чыплIи 8-р къыдэзыхышт командэхэм тиспортсменкэхэр ахэфэнхэм фэшI теклоныгъэр жъым фэдэу ящыкIагъ.

Уфа икомандэу «Алисэр» непэ тыхъакI. Апэрэ чыплIи 8-р зы-хын зимурадхэм «Алисэри» ащыщ. «АГУ-Адыифым» итрениер шъхъалэу Анатолий Скоробогат-овым зэрилэйтэрэмкIэ, «Рос-тов-Донум», «Динамэм», нэмыкI командэ лъэшхэу Европэм ику-бокхэм афэбанэхэрэм «АГУ-Адыифыр» атеклоным фэхъазырэп. Уфа, Ставрополь, Москва яко-мандэхэу медальхэм афэбанэн зымылэкIыштхэм ешIэгъухэр къашлотхын фæе.

«АГУ-Адыифым» икапитанэу Ольга Исаченкэм къытиуагъэм тегъэгъушхо. Типшъашъэхэм зэлукIэ-гъум яшъыпкъэу зыфагъэхъазы-рыгъ, шъобжхэр агъэхъужыгъэх.

Къэлэпчъэлутэу Светлана Ко-жубековар, ешIакоу ШъэоцIыкIу Миланэ ешIэгъум хэлэжьэштых. Светланэ тикъэлапчъэ къыухъу-мэныр ипшъэрыл шъхъал. Миланэ бэрэ ыпэкIэ илъызэ, хъагъэм Iэгуаор ридзэ тшIоигъу. Адыгэ пшъашъэр Урысыем ихэшыпы-кIыгъэ ныбжьыкIэ командэ ра-

Ольга Исаченкэм игъусэхэр зылъещэх.

гъэблэгъагъ, пэшлорыгъэш зэлукIэгъухэм илэпэлэсэнныгъэ къа-щигъэлыгъэуагъ.

Гандболыр зикIасэхэу «АГУ-Адыифым» фэгумэкIыхэрэр ешIэ-гъум еплъынхэу рагъэблагъэх.

Зэнэкъокъур Адыгэ къэралыгъо университетым физкультурэмрэ дзюдомрэкIэ и Институт сыхъа-тыр 17-м щаублэшт.

Сурэтыр «Адыгэ макъэм» иар-хив къыхэтхыгъ.

ФУТБОЛ

Апэрэ уплъэкIунхэр

«Зэкъошныгъ» Мыекъяупэ — футбол клубэу «Красно-дарым» иныбжьыкIэ команд — 2:1. Мэзаем и 12-м ныбджэгъу ешIэгъур республикэ стади-онэу «Юностым» шыкIуагъ. «Зэкъошныгъэм» хэтхэу къэлапчъэм Iэгуаор дэзы-дзагъэхэр: Литвинов, Гьонэжьыкыу.

2015 — 2016-рэ илъэс ешIэ-гъур мэллылфэгъум и 3-м ятIо-нэрэ купэу «Къыблэм» шыра-гъэжьэжьышт. Мы мафэхэм ко-мандэхэм ныбджэгъу зэлукIэ-гъухэр зэхашэх, футболистхэм ялэпэлэсэнныгъэ изытет ауплъэкIу.

«Зэкъошныгъэм» тиреспубликэ шыщ клалэхэу шъолъыр зэфэшъ-хъафхэм ащешIэштыгъэхэр, Къэ-бэртэе-Бэлькъарым шаплугъэхэр, Краснодар краим икомандэхэм ахэтхэр къырагъэблагъэх.

Ныбджэгъу зэлукIэгъоу Мые-

къяупэ шыкIуагъэм Гьонэжьыкыо Азэмаат хэлэжьагъ, пчъагъэр 1:1 хъугъэу къэлапчъэм Iэгуаор ди-дзагъ. Азэмаат Новороссийскэ, Санкт-Петербург, Саратов, нэ-мыкIхэм якомандэхэм илъэс зэфэшъхъафхэм ащешIагъ. Къэ-бэртэе-Бэлькъарым къыкIыгъэ футболистхэм титрениерхэр тэ-рэзыIоу ахэдэнхэу, «Зэкъошны-гъэм» нахъ къекIуштхэр къаха-хынхэу тэгугъэ. «Зэкъошныгъэм» ныбджэгъу зэлукIэгъухэр мы ма-зэм илэштых. Клубым идирек-

тор шъхъалэу Натхьо Адам, тре-нер шъхъалэу Чэгъэдыу Бибэрт, трениерэу ХьокIо Къэплъан, зэхэ-цэн Iофыгъохэм апылтых.

Нэклубгъор
зыгъэхъазырыгъэр
ЕМТИЫЛЪ Нурбий.

Зэхэзышагъэр ыкIи къыдэзы- гъэкIырэр:

Адыгэ Республи-
кэм лъэпкъ
IофхэмкIэ, IэкIыб
къэралхэм ащы-
псэурэ тильэп-
къэгъухэм адырIэ
зэхыныгъэхэмкIэ
ыкIи къэбар
жъугъэм иамал-
хэмкIэ и Комитет
Адресыр: ур. Кре-
стьянскэр, 236

Редакциер зыхэшIыр:

385000,
къ. Мыекъяупэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:

приемнэр:
52-16-79,

редактор шъхъалэм
иапэрэ гуадзэр:
52-49-44,

редактор гуадзэр-
пшъэдэкIыж зы-
хыыр секретары:
52-16-77.

E-mail:

adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъаты- гъэр:

Урысые Федерацием
хэутын IофхэмкIэ,
телерадиокъэтын-
хэмкIэ ыкIи зэлы-
IэсыкIэ амалхэмкIэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыплэ гъэлары-
шIапI, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъяупэ,
ур. Пионерскэр,
268

ЗэкIэмкIи

пчъагъэр

5063

Индексхэр

52161

52162

Зак. 84

Хэутыным
узшыкIэтхэнэу шыт
уахътэр
Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ
уахътэр
Сыхъатыр 18.00

Редактор
шъхъалэр

Дэрбэ Тимур

Редактор шъхъалэм
иапэрэ гуадзэр

МэшIэкIэо
Саид

Редактор шъхъалэм
игуадзэр —
пшъэдэкIыж
зыхыыр
секретары

Хъурмэ Хъусен